

Rolnictwo ekologiczne Estonii – studium przypadków

Organic farming in Estonia – case studies

Piotr Rachwał

Uniwersytet Rolniczy w Krakowie

Streszczenie. Postęp cywilizacyjny, normy i ograniczenia, a przede wszystkim wolny rynek wymuszają na właścicielach gospodarstw czy też przedsiębiorstwach ciągły rozwój, a w związku z tym wprowadzanie nowych, często kosztownych technologii produkcji, bez których sprawne funkcjonowanie przedsiębiorstw w przyszłości stanie pod znakiem zapytania.

W ramach projektu „Europejska Grupa Działania” z Programu Erasmus+ w zakresie wdrażania programu LEADER ze Stowarzyszeniem LGD „Nad Białą Przemszą” – pracownik Centrum Doradztwa Rolniczego w Krakowie oraz doktorant Uniwersytetu Rolniczego im. Hugona Kołłątaja w Krakowie wzięli udział w stażu Stowarzyszenia Rozwoju Turystyki Wiejskiej MTU Eesti Maaturism z Estonii. Podczas wyjazdu studyjnego analizie poddane zostały pierwsze estońskie gospodarstwo ekologiczne zajmujące się produkcją wyrobów mlecznych „SaidaFarm” oraz gospodarstwo konwencjonalne „Esko Tallu Farm”, starające się o uzyskanie certyfikatu gospodarstwa ekologicznego. Badanie przeprowadzono przy użyciu kwestionariusza wywiadu z właścicielami wspomnianych gospodarstw w listopadzie 2015 r., gdzie zastosowano arbitralny dobór próby metodą *Case study*.

Gospodarstwo „Esko Tallu Farm”, mimo braku certyfikacji oraz znacznie mniejszej skali produkcji w stosunku do „SaidaFarm”, ma większe szanse utrzymania się na rynku, a co za tym idzie zwiększenia skali produkcji. Przeprowadzenie modernizacji pomieszczeń produkcyjnych gospodarstwa „Esko Tallu Farm” pozytywnie wpływa na jego możliwości produkcyjne, rozwojowe, jakość oferowanych wyrobów, a także wizerunek firmy. Natomiast w przypadku gospodarstwa „SaidaFarm” o większym potencjale ekonomicznym, trudno dopatrzeć się znaczących inwestycji, które pozytywnie wpłynęłyby na ogólne warunki sanitarne produkcji, a także zdolność produkcyjną.

Słowa kluczowe: gospodarstwo konwencjonalne • gospodarstwo ekologiczne • Estonia

Abstract. The civilization progress, standards and limitations and above all the free market forces the owners of farms or enterprises to continuous development and thus the introduction of new and often expensive production technology. Without the technologies the smooth functioning of enterprises in future will be under a question mark.

As part of the project entitled. “European Action Group” of the Program Erasmus+ implementing the program LEADER with the Association LAG “Over White Przemsha”.

An employee of Agricultural Advisory Centre in Krakow, and a graduate student at the University of Agriculture in Krakow took part in an internship Association of Rural Tourism MTU Eesti Maaturism from Estonia.

During the study the first Estonian organic farm specializing in the production of dairy products "SaidaFarm" and conventional farm "Esko Tallu Farm" trying to obtain a certificate of an organic farm were analyzed. The study was conducted using a questionnaire interview with the owners in November 2015 where an arbitrary sampling with Case method were used.

The farm "Esko Tallu Farm" despite the lack of certification and a much smaller scale of production in relation to "SaidaFarm" seems to be more development. The modernization of production rooms of farm "Esko Tallu Farm" has a positive impact on its production capacity, development, quality of products as well as the company image. However, in the case of company "SaidaFarm" with a greater economic potential, it is difficult to discern the significant investments that have a positive impact on the general health and conditions of production and production capacity.

Keywords: conventional farm • organic farm • Estonia

Wstęp

Niniejsza praca jest efektem stażu odbytego w Estonii w ramach projektu „Europejska Grupa Działania” z Programu Erasmus+ w sektorze: Edukacja dorosłych akcja 1. Mobilność edukacyjna – Mobilność osób uczących się i pracowników, typ akcji: Mobilność kadry edukacji dorosłych w zakresie wdrażania programu LEADER ze Stowarzyszeniem LGD „Nad Białą Przemszą”. Uczestnicy stażu przeprowadzili szereg wywiadów z właścicielami konwencjonalnych, ekologicznych oraz agroturystycznych gospodarstw rolnych. Brali też udział w organizowanych seminariach oraz konferencjach dotyczących stanu i perspektyw rozwoju obszarów wiejskich Estonii. Głównym celem tego wyjazdu była wzajemna wymiana informacji i spostrzeżeń dotyczących rozwoju obszarów wiejskich w Estonii oraz w Polsce.

Ryc. 1. Logo Stowarzyszenia Rozwoju Turystyki Wiejskiej MTU Eesti Maaturism

Fig. 1. Logo Association of Rural Tourism MTU Eesti Maaturism

Źródło: <http://www.maaturism.ee/>

Source: <http://www.maaturism.ee/>

Metodyka

Szczegółowej analizie poddano dwa estońskie gospodarstwa ekologiczne zajmujące się produkcją wyrobów mlecznych. Pierwsze z nich to „SaidaFarm”, drugie zaś to gospodarstwo konwencjonalne „Esko Tallu Farm”, starające się obecnie o uzyskanie certyfikatu gospodarstwa ekologicznego. Badanie przeprowadzono za pomocą kwestionariusza wywiadu z właścicielami obu gospodarstw w listopadzie 2015 r., a zakres badawczy obejmował lata 2008–2015. Uwzględniono w nim pytania wprowadzające, filtrujące, otwarte, zamknięte oraz metryczkę. Oprócz tego w badaniach zastosowano arbitralny dobór próby metodą *Case study*, tj. analizy pojedynczego przypadku, pozwalającej wyciągnąć wnioski co do przyczyn i rezultatów badań oraz cech rynku i potencjalnych błędów, których należy unikać. Celem wywiadu było uzyskanie informacji jakościowych oraz ilościowych o stanie badanych gospodarstw, planowanych inwestycjach, barierach rozwoju oraz przyszłości ich dalszego funkcjonowania. Materiały do niniejszej publikacji pochodziły z literatury przedmiotu, dostępnych źródeł internetowych oraz Ministerstwa Rozwoju Obszarów Wiejskich Estonii.

Charakterystyka Estonii

Estonia to kraj przemysłowo-rolniczy o powierzchni 45 226 km², liczba ludności wynosi 1,34 mln, z czego 0,5 mln żyje w stolicy Estonii – Tallinnie. Do 1991 r. państwo to wchodziło w skład nadbałtyckiego regionu ekonomicznego ZSRR i było silnie uzależnione od importu surowców i paliw. Reforma systemu gospodarczego została zapoczątkowana przed uzyskaniem niepodległości. Estonia jako pierwsze z państw powstałych po rozpadzie ZSRR opuściła w 1992 r. strefę rublową. Do ogólnosiwiatowego kryzysu z 2007 r. średnioroczny wzrost PKB w tym kraju wynosił 9–12% (obecnie waha się w granicach 2–4%). W 2012 r. PKB Estonii wyniosło 21,8 mld USD (PKB na mieszkańca 16 561 USD) przy bezrobociu sięgającym 10,2% oraz inflacji 4,2%. Gospodarka Estonii składa się w 69% z usług, 28% z przemysłu oraz w 4% z rolnictwa. Użytki rolne zajmują ok. 37% powierzchni kraju (<http://euro-dane.com.pl/estonia>).

W 2015 r. estońskie gospodarstwa zajmujące się produkcją mleka znalazły się w trudnej sytuacji finansowej. Wprowadzenie przez Rosję embarga na produkty mleczne sprawiło, że ich cena spadła z 310 do 260 EUR za tonę. Duży odsetek estońskich gospodarstw rolnych nakierunkowanych na produkcję mleka rozważa zmniejszenie stada bydła mlecznego w celu redukcji produkcji. Powyższa sytuacja ekonomiczna doprowadziła do zamrożenia wszelkich planów inwestycyjnych właścicieli omawianych podmiotów. Przeszło 50% farm mlecznych ma zamiar pozbyć się 5 tys. krów, co stanowi 10% pogłowia ogółem (eurostat-pressoffice@ec.europa.eu). Gospodarstwa ekologiczne przetwarzające mleko we własnym zakresie znacznie lepiej radzą sobie w powyższej sytuacji. Rynek ekologicznych produktów mlecznych tylko w niewielkim stopniu odczuwa spadek cen na wytwarzane produkty.

Rolnictwo Estonii

Liczba osób zawodowo czynnych zamieszkujących tereny wiejskie Estonii w latach 2008–2014 kształtowała się średnio na poziomie 202,9 tys. W ostatnim roku analizy, tj. 2014 r., zanotowano zmniejszenie liczby osób zawodowo czynnych o 2,8 tys., natomiast w 2009 r. – znaczne zmniejszenie liczby osób zatrudnionych na obszarach wiejskich. Spadek ten wyniósł 18,2 tys., co przyczyniło się do wzrostu liczby bezrobotnych na terenach wiejskich o 8,4 p.p. do poziomu 14,3%. W kolejnych latach zaobserwowano wzrost liczby osób zatrudnionych, co wpłynęło pozytywnie na zmniejszenie liczby osób pozostających bez pracy na terenach wiejskich do 6,9% w 2014 r. (tab. 1.).

Tabela 1. Zatrudnienie na obszarach wiejskich Estonii w latach 2008–2014 (tys.)
Table 1. Employment in rural areas of Estonia in the years 2008–2014 (thous.)

Wyszczególnienie Item	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Siła robocza Workforce	205,4	200,8	201,8	208,6	200,6	200,3	202,6
Zatrudnieni Employed	193,9	175,7	171,2	185,2	182,7	186,9	189,6
Bezrobotni Unemployed	11,5	25,1	30,6	23,4	17,9	13,4	13

Źródło: Food agriculture rural life fisheries in facts 2015

Source: Food agriculture rural life fisheries in facts 2015

Wzrost bezrobocia w 2009 i 2010 r. do poziomu dwucyfrowego spowodowany był ogólnoswiatowym kryzysem gospodarczym, który wpłynął negatywnie na sytuację gospodarczą większości państw europejskich (Adamczyk, 2012, s. 24–26).

Powierzchnia użytków rolnych w Estonii kształtowała się na poziomie 938,5 tys. ha. W 2014 r. odnotowano wzrost ogólnej powierzchni użytków rolnych o 51,2 tys. ha, tj. 5,6%, w stosunku do roku bazowego. Największy udział w strukturze ogółem użytków rolnych zajmowały grunty orne, gdzie średnia dla całego badanego okresu wynosiła, 617,6 tys. ha, tj. 65,8%. Trwałe użytki zielone stanowiły 20,8% w ogólnej strukturze użytków rolnych. Wzrost omawianej powierzchni trwałych użytków zielonych wyniósł jedynie 2,9 tys. ha, tj. 1,34%. Powierzchnia sadów ulegała systematycznemu zmniejszaniu do poziomu 6,3 tys. ha w 2014 r., tj. 24,4% (tab. 2). W badanym okresie odnotowano wzrost powierzchni upraw ekologicznych. W 2008 r. udział powierzchni upraw ekologicznych w stosunku do upraw ogółem w kraju wyniósł 9,5%, a w 2014 r. wzrósł on o 6,8 p.p. do poziomu 16,4% (tab. 2).

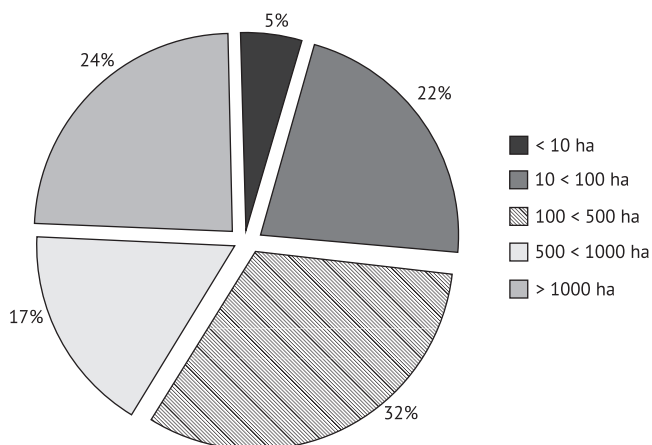
Największy udział w ogólnej strukturze gospodarstw rolnych sklasyfikowanych według powierzchni użytków rolnych w 2013 r. zajmowały podmioty, których areal użytków rolnych mieścił się w przedziale od 100 do 500 ha (co stanowi 32,0%). Gospodarstw najmniejszych, które według przedstawionej klasyfikacji posiadają poniżej 10 ha użytków rolnych, jest zaledwie 5,0% (ryc. 2).

Tabela 2. Wykorzystanie gruntów rolnych w latach 2008–2014 (ha)**Table 2.** Use of agricultural land in the years 2008–2014 (ha)

Wyszczególnienie Item	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Łączna powierzchnia użytków rolnych	914	906	931	948	945	955	965
The total agricultural area	729	458	776	826	992	916	907
Grunty orne	599	597	596	645	632	620	632
Arable land	349	791	413	067	399	399	100
Trwałe użytki zielone	215	196	195	187	162	191	218
Permanent grassland	704	549	381	262	812	529	605
Sady	8 285	7 941	8 108	7 057	6 995	6 808	6 266
Orchards							
Pozostałe	91	104	131	109	143	137	108
Others	391	177	874	440	786	096	421
Powierzchnia upraw ekologicznych Organic farming area							
Ogółem	87	102	121	134	144	153	158
Total	300	800	800	100	100	400	100

Źródło: http://ec.europa.eu/eurostat/data/database?node_code=aact_eaa01

Source: http://ec.europa.eu/eurostat/data/database?node_code=aact_eaa01

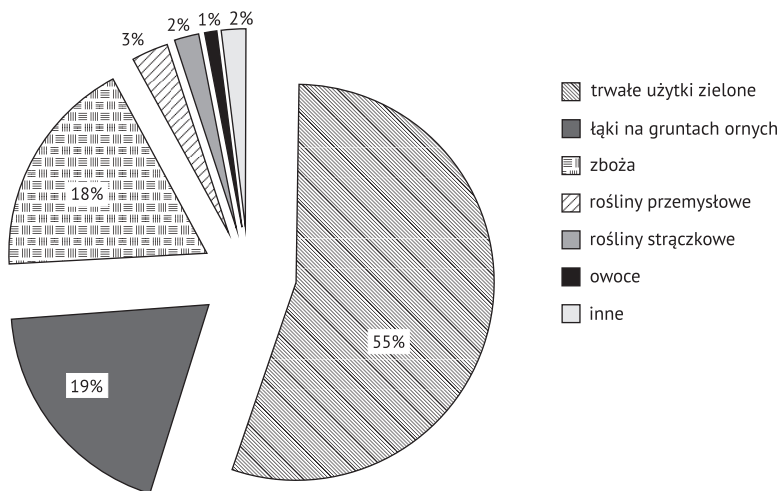
Ryc. 2. Struktura gospodarstw rolnych wg powierzchni w 2013 r.**Fig. 2.** The structure of agricultural holdings by area in 2013

Źródło: Food agriculture rural life fisheries in facts 2015

Source: Food agriculture rural life fisheries in facts 2015

Przeszło 73,% gospodarstw w Estonii posiadało powyżej 100 ha użytków rolnych. Powyższa struktura gospodarstw rolnych sklasyfikowanych według powierzchni użytków rolnych jest efektem wprowadzenia w okresie międzywojennym radykalnej reformy rolnej (kolektywizacji). W 1992 r. na bazie 360 gospodarstw kolektywnych powstało 11,7 tys. podmiotów prywatnych oraz 700 przedsiębiorstw rolnych w formie spółek prawa handlowego (Zadura, 2005, s. 22–23) (ryc. 2).

W strukturze upraw ekologicznych w 2014 r. dominowały trwałe użytki zielone (TUZ). Kolejnymi grupami upraw ekologicznych, które stanowiły istotny udział w ich strukturze ogółem, były łąki na gruntach ornych – 18,0% oraz uprawy zbożowe – 19,0%. Rośliny przemysłowe, strączkowe, owoce oraz inne to zaledwie 8,0% w ogólnej strukturze upraw ekologicznych (ryc. 3).

Ryc. 3. Struktura upraw ekologicznych w 2014 r.

Fig. 3. Structure of organic farming in 2014.

Źródło: http://ec.europa.eu/eurostat/data/database?node_code=aact_eaa01

Source: http://ec.europa.eu/eurostat/data/database?node_code=aact_eaa01

W 2014 r. przeszło 74,0% upraw w strukturze ogółem stanowiła produkcja pasz objętościowych dla inwentarza żywego.

Ogólna ilość wytwarzanych produktów ekologicznych w latach 2008–2014 wzrosła ponad 4-krotnie z 614,2 ton do 2502,1 ton. Natomiast w przypadku mleka surowego w 2010 r. odnotowano znaczne zmniejszenie jego produkcji, które wynosiło 41,3%. Powyższa sytuacja miała związek z wystąpieniem ogólnoświatowego kryzysu gospodarczego oraz wprowadzeniem zakazu importu wybranych grup towarów i surowców rolno-spożywczych z krajów, które nałożyły uprzednio sankcje ekonomiczne na rosyjskie osoby fizyczne oraz prawne (<http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2014-08-20/rosyjskie-embargo-uderza-w-rosje>). Od 2011 r. odnotowano systematyczny wzrost ilości produkowanego mleka ekologicznego o 58,3 ton do poziomu 203,3 ton w 2014 r. Zmiana ta była spowodowana m.in. zniesieniem wcze-

śniej nałożonego embarga (<http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2014-08-20/rosyjskie-embargo-uderza-w-rosje>).

Największą dynamikę wytwarzania towarów ekologicznych odnotowano w zakresie produkcji mięsa oraz produktów mięsnych, gdzie zaobserwowano ponad 20-krotny wzrost ilości wytwarzanych produktów. Dodatkowo od 2013 r. nastąpił gwałtowny wzrost produkcji oleju ekologicznego oraz ryb (tab. 3).

Tabela 3. Produkcja ekologiczna towarów rolno-spożywczych w latach 2008–2014 (tony)
Table 3. Organic production of agri-food products in 2008–2014 (tons)

Wyszczególnienie Item	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Mleko surowe Raw milk	245,9	220,6	145	151,8	149,4	156,5	203,3
Mięso, produkty mięsne Meat, meat products	23,3	53,3	177	102,7	171,7	168,0	554,8
Zboża Cereals	279,5	660,8	370	617	702,4	678,6	919,4
Pieczywo i wyroby mączne Bread and farinaceous products	62	70,4	96	114,3	112,1	144,2	155,8
Zioła i przyprawy Herbs and spices	3,5	4,4	3,2	5,4	3,1	3,7	4,0
Olej Oil	–	–	2,3	6,9	8,0	72,7	341,7
Produkty rybne Fishery products	–	–	–	11,3	30,9	156,1	260,1
Inne produkty (miód, kwiaty, kawa itp.) Other products (honey, flowers, coffee etc.)	–	–	0,3	6,0	42,0	45,3	63,4

Źródło: Food agriculture rural life fisheries in facts 2015

Source: Food agriculture rural life fisheries in facts 2015

Gospodarstwo „SaidaFarm”

Jest to pierwsze ekologiczne gospodarstwo w Estonii, założone przez Juhana Särğava w 1992 r., na bazie byłego gospodarstwa państwowego. Początkowo jego powierzchnia wynosiła 6 tys. ha użytków rolnych, w chwili obecnej właściciel gospodaruje na przeszło 1 tys. ha użytków rolnych. Warto dodać, że gospodarstwo to pełni również rolę gospodarstwa pokazowego.

Ryc. 4. Logo gospodarstwa ekologicznego „SaidaFarm”

Fig. 4. The logo organic farm “Saida Farm”

Źródło: <http://www.saidafarm.ee/>

Source: <http://www.saidafarm.ee/>

O randze gospodarstwa świadczyć może otrzymana w 2013 r. nagroda za zajęcie I miejsca w konkursie „Najlepsze gospodarstwo Estonii”. Nagroda wyniosła 10 tys. EUR. Dla przeciętnego obywatela Estonii przyznana kwota wydawać się może wysoka, jednak jak podkreśla Juhan Sargava: „Zarządzanie tak dużym gospodarstwem, a w obecnych czasach raczej przedsiębiorstwem, wiąże się z ponoszeniem kosztów działalności liczonych w mln EUR”. Siedziba gospodarstwa znajduje się ok. 4 km od miejscowości Lahetu w Estonii, 60 km na południe od stolicy.

Zmniejszenie powierzchni gospodarstwa o 5 tys. ha użytków rolnych wiązało się z przejściem wyłącznie na produkcję ekologiczną. W gospodarstwie utrzymywane jest 200 szt. krów mlecznych, a obecna powierzchnia upraw w pełni zaspokaja zapotrzebowanie na paszę dla tych zwierząt. Obsada krów w stosunku do powierzchni użytków rolnych oraz prowadzonej produkcji jest uzasadniona pod względem ekonomicznym, logistycznym i zapotrzebowania. Struktura gruntów pod względem własności kształtuje się następująco:

- 500 ha własność prywatna Juhana Särgava (część użytków rolnych zastawiona pod kredyt hipoteczny),
- 200 ha użytkowane w formie dzierżawy od osób prywatnych,
- 300 ha dzierżawa ze skarbu państwa.

Wydajność mleczna krów wynosi niespełna 2,5 tys. l szt./rok. Jak podkreśla właściciel gospodarstwa: „Nie chodzi o uzyskanie wysokiej wydajności mlecznej, a przede wszystkim o jakość uzyskiwanego mleka, które następnie poddane jest przetworzeniu”. Dlatego też krowy karmione są wyłącznie paszami wyprodukowanymi w gospodarstwie.

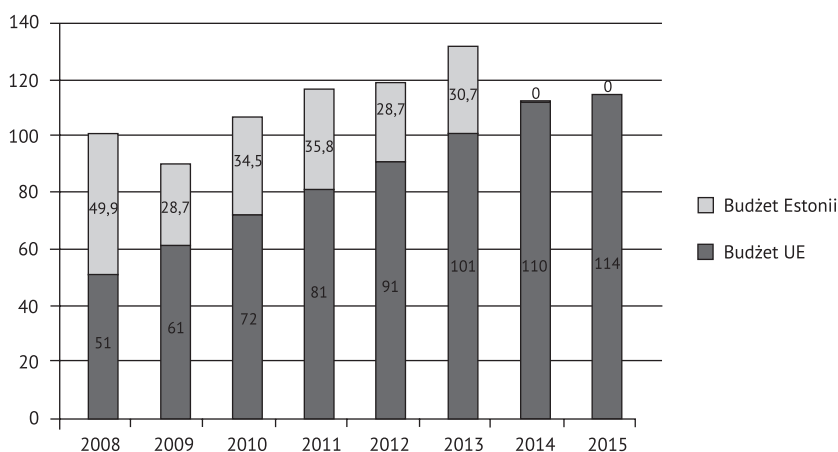
Gospodarstwo nie prowadzi sprzedaży wyprodukowanych pasz ilościowych oraz objętościowych. Połowę areału stanowią trwałe użytki zielone (TUZ), na których produ-

kuje się siano i sianokiszonkę. Na pozostałej powierzchni gospodarstwa uprawiane są zamiennie pszenica, żyto i jęczmień. Obecnie posiadane grunty są rozproszone w promieniu wielu kilometrów od budynków gospodarczych.

Miesięczny koszt dzierżawy 1 ha użytków rolnych wynosi 25 EUR, zaś cena zakupu 1 ha użytków rolnych w pobliżu farmy to 3 tys. EUR. Podane kwoty są kilkakrotnie mniejsze niż w Polsce (koszt dzierżawy 1 ha użytków rolnych w województwie mazowieckim kształtuje się na poziomie 1 tys. zł, natomiast koszt kupna 1 ha użytków rolnych wynosi ok. 100 tys. zł) (<http://www.tygodnik-rolniczy.pl/articles/ekonomika/ponad-tysiac-zlotych-za-dzierzawe-ziemi-rolnej/>). Jednakże wartość ponoszonego czynszu dzierżawnego oraz cena sprzedaży 1 ha użytków rolnych silnie uzależnione są od regionu kraju oraz od odległości od większych miast.

Od 2014 r. dopłaty bezpośrednie finansowane są wyłącznie ze środków unijnych. Wartość powyższych dopłat w 2015 r. wyniosła 115 EUR do 1 ha użytków rolnych. Kwota ta była wyższa o 25 EUR w przypadku ekologicznych trwałych użytków zielonych.

Ryc. 5. Dopłaty bezpośrednie wypłacane użytkownikom gospodarstw rolnych Estonii w latach 2008–2015 (mln EUR)

Fig. 5. Direct payments paid to users of farms in Estonia in 2008–2015 (EUR million)

Źródło: http://ec.europa.eu/eurostat/data/database?node_code=aact_eaa01

Source: http://ec.europa.eu/eurostat/data/database?node_code=aact_eaa01

Do 2013 r. dopłaty bezpośrednie otrzymywane przez rolników finansowane były również z budżetu krajowego Estonii, średnio w kwocie 34,7 mln EUR. Po zaprzestaniu finansowania dopłat z tego źródła ich wartość w 2014 r. zmalała o 29,7 mln EUR w stosunku do roku poprzedniego (ryc. 5).

W „SaidaFarm” całość uzyskiwanego mleka (ok. 50 tys./rok) przetwarzana jest wewnątrz gospodarstwa, które posiada własne pomieszczenia produkcyjne wraz z wszelkimi niezbędnymi urządzeniami i zatrudnia 40 osób. Gospodarstwo oferuje szeroki wachlarz ekologicznych produktów mlecznych, które można nabyć niemal w każdym estońskim markecie. Wytwarzane produkty to m.in. różnego rodzaju sery,

serki, jogurty, których ceny kształtują się w granicach 1,0–2,0 EUR za jogurty i serki oraz ok. 7 EUR za 1 kg sera. Gospodarstwo dostarcza swoje wyroby do ok. 160 odbiorców w kraju oraz na rynki zagraniczne, w tym do Rosji oraz Finlandii.

W skład majątku trwałego gospodarstwa wchodzi budynek z lat 60. i 70., maszyny produkcyjne oraz maszyny rolnicze. Jedyne inwestycje, które zostały poczynione w gospodarstwie, to zakup ciągników rolniczych o mocy 140 KM i 160 KM marki Class, kombajnu zbożowego Class Lexion oraz aut dostawczych. Właściciel gospodarstwa w perspektywie kilku kolejnych lat nie planuje przeprowadzenia znacznych inwestycji mających na celu modernizację gospodarstwa.

Ryc. 6. Przykładowe produkty wytwarzane w gospodarstwie „SaidaFarm”
Fig. 6. Examples of products produced on the farm “Saida Farm”

Źródło: Archiwum prywatne
Source: Private archive

Każdego roku gospodarstwo odwiedzają zarówno mieszkańcy kraju, jak i zagraniczni turyści. Mają oni możliwość zakupu wyrobów ekologicznych bezpośrednio od producenta po uprzednim (ok. 2-godzinny) zapoznaniu się z cyklem produkcyjnym.

Gospodarstwo „Esko Talu Farm”

Rodzinne gospodarstwo rolne „Esko Talu Farm” zajmuje się uprawą zbóż oraz produkcją wyrobów mlecznych. Jego początki sięgają 1872 r. Siedziba gospodarstwa znajduje się w małej miejscowości Kajamaa Kula, 15 km od Tallina. Farma posiada status gospodarstwa konwencjonalnego, jednak jego właściciele od kilku lat prowadzą wyłącznie ekologiczną uprawę zbóż oraz hodowlę zwierząt. Właścicielka farmy uważa, że: „załatwienie wszystkich formalności dotyczących uzyskania certyfikatu gospodarstwa ekologicznego jest w jej przypadku zbyt czasochłonne oraz zbędne”.

Ryc. 7. Logo gospodarstwa rolnego „Esko Tallu Farm”

Fig. 7. Logo holding “Esko Tally Farm”

Źródło: <http://www.eskotalu.ee/>

Source: <http://www.eskotalu.ee/>

Obecnie gospodarstwo posiada 50 ha własnych użytków rolnych oraz 30 ha dzierżaw od okolicznych mieszkańców. W latach 90. ówczesna władza przekazała właścicielom gospodarstwa darowiznę w postaci 40 ha użytków rolnych. Na farmie utrzymywanych jest ok. 80 szt. krów mlecznych oraz tyle samo bydła mięsnego. Większość wytwarzanego mleka jest przetwarzana na miejscu, a oferowana gama produktów mlecznych jest szeroka. Raz w tygodniu mieszkańcy oraz turyści mogą kupić mleko bezpośrednio w gospodarstwie (jego cena jest wyższa o 1/3 od cen w mleczarni).

W ostatnich latach w gospodarstwie przeprowadzono znaczne inwestycje mające na celu dostosowanie posiadanych budynków gospodarczych do panujących norm. Mleko bezpośrednio po udoju transportowane jest systemem rur do budynku, w którym odbywa się jego przerób, co znacznie usprawnia proces produkcji. W gospodarstwie zatrudnionych jest 5 osób, które zajmują się produkcją przetworów mlecznych oraz opieką nad stadem.

Obecnie produkowane wyroby dostarczane są jedynie na rynek krajowy, jednak właścicielka gospodarstwa planuje w przyszłości wejście na rynki zagraniczne, tj. Finlandii oraz Rosji. Omawiane gospodarstwo posiada szerszą gamę produkowanych wyrobów mlecznych w porównaniu z „SaidaFarm”. Dużym zainteresowaniem cieszą się niedawno wprowadzone do oferty lody według „starej, domowej receptury”, których niepowtarzalny smak bez wątpienia może konkurować na rynku. Produkty dostarczane są do odbiorców dwa razy w tygodniu. Produkcja opiera się wyłącznie na bieżących zamówieniach, co gwarantuje klientom najwyższą jakość oraz świeżość zakupionego towaru.

Gospodarstwo „Esko Tallu Farm” ma doskonałą reklamę, ponieważ na terenie posesji kręcony jest serial, który cieszy się w Estonii największą oglądalnością. Właścicielka w zamian za udostępnienie gospodarstwa lokuje w serialu swoje produkty.

Ryc. 8. Przykładowe produkty „Esko Tallu Farm”
Fig. 8. Examples of products “Esko Tally Farm”

Źródło: <http://www.eskotalu.ee/>
 Source: <http://www.eskotalu.ee/>

Podsumowanie

Wprowadzenie produkcji ekologicznej w gospodarstwie Juhana Särgava na tak dużą skalę wiązało się z dużym ryzykiem co do jej opłacalności, a tym samym dalszego funkcjonowania opisanego podmiotu. Jednak podjęty trud dał pozytywne przełożenie w postaci uznania omawianego podmiotu jako „gospodarstwa pokazowego Estonii”.

Analizując wielkość produkcji, poziom zatrudnienia oraz sieć odbiorców, można uznać, że pozycja gospodarstwa nie jest zagrożona. Jednak w ocenie długookresowej możliwa jest stagnacja produkcji, a nawet powolny upadek. Bez wprowadzenia niezbędnych inwestycji odtworzeniowych oraz działań dostosowawczych do zmieniających się oraz coraz bardziej rygorystycznych norm produkcji, mogą pojawić się poważne ograniczenia trwania i rozwoju.

Gospodarstwo „Esko Tallu Farm”, mimo braku certyfikacji oraz znacznie mniejszej skali produkcji w stosunku do „SaidaFarm”, należy uznać za bardziej rozwojowe. Przeprowadzenie modernizacji pomieszczeń produkcyjnych gospodarstwa „Esko Tallu Farm” pozytywnie wpływa na jego możliwości produkcyjne, rozwojowe, jakość oferowanych wyrobów, a także wizerunek firmy. Natomiast w przypadku gospodarstwa „SaidaFarm” o większym potencjale ekonomicznym, trudno dopatrzeć się znaczących inwestycji, które pozytywnie wpłynęłyby na ogólne warunki sanitarne produkcji, a także utrzymanie obecnej zdolności produkcyjnej.

Postęp cywilizacyjny, normy i ograniczenia, a przede wszystkim wolny rynek wymusza na właścicielach gospodarstw oraz przedsiębiorstwach ciągły rozwój, a co za tym idzie wprowadzanie nowych, często kosztownych technologii produkcji, bez których sprawne funkcjonowanie przedsiębiorstw w przyszłości stanie pod znakiem zapytania. Osiągnięcie silnej pozycji danej marki na rynku nie daje gwarancji uczestnictwa w nim na satysfakcjonującym poziomie w przyszłości.

Bibliografia

- Adamczyk, M. (2012). Współczesny kryzys finansowy – przyczyny i konsekwencje dla gospodarki światowej. W: *Wyzwania gospodarki globalnej. Prace i materiały Instytutu Handlu Zagranicznego Uniwersytetu Gdańskiego*. Gdańsk: Uniwersytet Gdański, 31, 13–29
- Gulbicka, B. (2007). *Rynek żywności ekologicznej. Ekonomiczne i społeczne uwarunkowania rozwoju polskiej gospodarki żywnościowej po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej*. Warszawa: IERiGŻ–PIB, 75.
- Łuczka-Bakuła, W. (2005). Rozwój rolnictwa ekologicznego oraz dystrybucji i konsumpcji jego produktów. *Więś i Rolnictwo*, 2(127), 178–182.
- Runowski, H. (1996). *Ograniczenia i szanse rolnictwa ekologicznego*. Warszawa: Wydawnictwo SGGW.
- Zadura, A. (2005). *Zarządzanie gruntami rolnymi w krajach Europy Środkowo-Wschodniej*. Warszawa: IERiGŻ–PIB, 6.
- ec.europa.eu/eurostat/data/database?node_code=aact_eaa01 (dostęp: 03.05.2016).
- eurostat-pressoffice@ec.europa.eu, 05.05.2016.
- <http://euro-dane.com.pl/estonia>, 02.04.2016.
- <http://www.tygodnik-rolniczy.pl/articles/ekonomika/ponad-tysiac-zlotych-za-dziedzawie-ziemi-rolnej/>, 03.05.2016.
- www.eskotalu.ee/, 02.04.2016.
- www.maaturism.ee/, 20.03.2016.
- www.nadbialprzemsza.org.pl/, 20.03.2016.
- www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2014-08-20/rosyjskie-embargo-uderza-w-rosje, 05.05.2016.
- www.saidafarm.ee/, 23.03.2016.

Zaakceptowano do druku – Accepted for print: 30.07.2016

Do cytowania – For citation:

Rachwał, P. (2016). Rolnictwo ekologiczne Estonii – studium przypadków [Organic farming in Estonia – case studies]. *Problemy Drobnych Gospodarstw Rolnych – Problems of Small Agricultural Holdings*, 2, 85–97. doi: <http://dx.doi.org/10.15576/PDGR/2016.2.85>.